

DİLÇİLİK

Könül Həsənova

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

<https://orcid.org/0001-0001-8795-252X>

10.30546/2518-752X.1.701.001

POEZİYADA QƏNAƏT HADİSƏSİNİN ANTROPONİMİK SİSTEMDƏ TƏZAHÜRÜ

Açar sözlər: psixolinqvistik proseslərdə qənaət hadisəsi, antroponimik leksik vahidlər, təfəkkürlə qənaətin psixoloji əlaqələri, şəxsiyyətin adı, soyadı, təxəllüsü

Keywords: the phenomenon of economy in psycholinguistic processes; anthroponymic lexical units; psychological relationship between thinking and economy; a person's name, surname, and pseudonym

Ключевые слова: явление экономики в психолингвистических процессах; антропонимические лексические единицы; психологическая связь мышления и экономики; имя, фамилия и псевдоним личности

Giriş. Poeziyada lirik obrazın yaradılması prosesində dil – şüurunun funksiyaları çoxaspektli və çoxcəhətlidir və bunların hamısı yaradıcı şəxsiyyətin yaratdığı bədii örnəklərin dil və üslubi ilə bağlı olub psixoloji qənaətin də qanunauyğun tərəflərini təfəkkürdə aydın şəkildə inikas etdirir. Antroponimik sistemdə qənaət hadisəsi poeziyanın daha çox mənəlaşma qatında özünü təzahür etdirir və belə prosesdə yaradıcı şəxsiyyətin adı, ya da təxəllüsü, soyadı ixtisar edilir. Poeziyada Nizami Gəncəvi yerinə sadəcə olaraq Nizami, Məhəmməd Füzuli əvəzinə yalnız Füzuli, İmadəddin Nəsimi əvəzinə yalnız Nəsimi, Mirzə Ələkbər Sabir əvəzinə yalnız Sabir, Molla Pənah Vəqif yerinə yalnız Vəqif, Səməd Vurğun yerinə sadəcə olaraq Vurğun və s. kimi antroponimlərin işlədilməsi dərhal qənaət hadisəsi yaradır və bu prinsiplə daha çox şeir dilində mənəlaşmanın intensivliyi ilə bağlı olaraq özündə təzahür etdirir. “İnsanın dünya və özü haqqında təəsəvvürlərində mənalər mühüm yer tutur. Məcazda bir hadisə haqqında aydın təəsəvvür yaratmaq üçün başqa hadisəyə məxsus əlamətlərlə səciyyələndirilir. Bunu, birinci növbədə qənaətin əhəmiyyəti vardır. Mənalər cisim və hadisələr arasındakı oxşarlığın dərk olunmasının əsas vəzifələrindən biridir. Bu hadisənin başqa oxşar hadisələrlə səciyyələndirilməsi yeni obraz yaratmağın ən sadə formasıdır, hansı formada olursa-olsun təxəyyül sürətlərinin yaradılmasının kökləri mənalər sistemindən başlanır” [1, s.380].

Məcəzaların ən böyük və semantik şaxələndirmə növü kimi metafora da qənaət hadisəsinin intensivliyi çoxaldıqca köçürmə əlaqələndirilməsinin də miqdarı xeyli sayda artmış olur. Şeir mətnlərində “Nizami Gəncəvinin kitablarını varaqladıq” yerinə qənaətli şəkildə “Nizamini varaqladıq”, “İmadəddin Nəsiminin əsərlərini varaqladıq” yerinə “Nəsimini varaqladıq”, “Məhəmməd Füzulinin əsərlərini varaqladıq” yerinə “Füzulini varaqladıq” kimi formaların işlədilməsi ilə metafora yaradılır və bu qənaət üçün güclü zəmin hazırlanmış olur: “*Yazılı ədəbiyyatda bəzən bir xalqın zəngin ədəbi irsi bir neçə klassikin adlarını sadalamaqla nəzərə çarpılır ki*” [2, s.509] qənaət hadisəsi də bu prosesdə meydana çıxır.

*Nizamini, Nəsimini,
Füzulini varaqladıq;
Şirin dilli Vaqifləri,
Vulkan güclü Sabirləri unutmadır* [3, s.101].

Hər bir misra strukturunda metaforikləşmə mövcuddur, lakin 3-cü və 4-cü misralarda da “Molla Pənah” və “Mirzə Ələkbər” antroponimlərinin iştirakı ilə qənaət hadisəsinə də yol verilmişdir.

Poeziya dilində bəzən yaradıcı şəxsiyyətin adı buraxılmaqla təxəllüsü saxlanılır və belə məqamlarda da qənaət hadisəsinə yol verilir. Məsələn:

*Şeir aləmindən Vahid köçəli,
Elə bil qəzəl də yetim qalıbdır* [3, s.101].

Burada həm “Əliağa” şəxs adına, həm də ikinci misrada qəzəl sözündən sonra işlədilməli olan “şeir növü” ifadəsinə də qənaət edilmişdir ki, bununla da mətn yığıcılığı lakonik forma və dərin məna almışdır. Qənaət söz sənətkarının yaradıcı fəaliyyəti prosesində formalaşır və o, özünü quruluşuna görə dil və nitqin struktur xüsusiyyətlərini şüurda əks etdirir və bu o deməkdir ki, qənaətin leksik səviyyədə özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. Məsələn:

*Deyirəm ilk şeiri Vurğun başlasın,
“Azərbaycan” olsun ilk nəğməmiz də* [4, s.103].

Birinci misrada “Səməd”, ikinci misrada isə dırnaq işarəsi ilə əhatələnmiş Azərbaycan sözündən sonra “şeir” lekseminin buraxılması təxəyyülün fəaliyyəti ilə meydana çıxmış və şair göstərilən yerlərdə qənaətə yol verməklə aktuallaşdırma tələbini yerinə yetirmişdir. Dildə və o cümlədən şeir nitqində qənaət ümumi psixoloji qanunauyğunluqlar əsasında meydana çıxır. “*Bütün psixi proseslər şəxsiyyət xarakteri daşıyır. Bu ümumi psixoloji qanunauyğunluq təxəyyüldə aydın nəzərə çarpır. Çünki insanın öz şəxsiyyətini yaratdığı surətlər vasitəsilə ifadə etməsi üçün ən optimal şərait məhz yaradıcılıq prosesində əmələ gəlir*” [5, s.380].

Bəzən antroponimik vahid şeir dilində acı gülüş yaradır və bunun da əsas səbəbi həmin şəxs adının təhrif edilərək işlədilməsidir ki, bu prosesdə də qənaət hadisəsi özünü formal şəkildə təzahür etdirir. Məsələn:

*Görəsən Məmmədlinin əhvalı nədir?
Bu cəhətdən onun qayeyi-amalı nədir?* [6, s.108];
*Hər kəs özünə çul toxudu bəxtəvər oldu,
Baş götdü, yetim Məmmədli qaçdı, gedəsi oldu* [6, s.91].

XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərində İranda Məhəmmədəli adlı şəxs hakimlik etmiş, xalqa divan tutmuş və buna görə də şair öz əsərində onun adını gülüş doğuracaq tərzdə tərif edilmiş şəkildə işlətməmiş və beləliklə də oxucunun emosio-

yasına güclü təsir edəcək səviyyədə hisslər yaratmışdır. Şeirin strukturunda həm “şah” rütbə, titul sözünün buraxılması, həm də ədəbi dilə məxsus “götürdü” feilinin “götdü” şəklində işlədilməsi ilə də qənaətə yol verilmişdir ki, bunlar da şeir nitqinin hisslərdə ifadə şəklidir. *“Hisslər insanın nitqində ifadə olunur. Hətta ən dərin hisslər müvafiq tərzdə ifadə edilməsə heç kəsə çatmaz. Odur ki, nitqin fəaliyyətinə fikir verilməlidir. Hisslərin nitqdə ifadəsi üçün danışığın ifadəli hərəkətlərlə müşayiət edilməsi zəruridir. Çünki bəzən elə hisslər olur ki, onları yalnız çılpaq sözlərin köməyi ilə ifadə etmək çətin olur. Bu zaman insanın özünün, gözü-nün ifadəsi onun imdadına çatır”* [7, s.101].

Həqiqətən də şeir misralarında təhrif şəklində verilmiş sözlər digər nitq göstəriciləri ilə assosiativ əlaqəyə girərək Məmmədli şahın eybəcər, mənfi idarəetmə üsulunu kəskin ifşa hədəfinə çevirir və hisslərdə bu obraza qarşı mənfi reaksiyalar yaradır.

Bəzən şeir mətnlərində psixi proseslərlə bağlı olaraq antroponimik vahidlərdə absrtaksiya hadisəsi özünü göstərir. Belə ki, hər hansı bir din xadiminin adı adı çəkilir, lakin onun dini zümrəyə məxsusluğuna aid leksik vahid dil-şüurunda təsəvvür edilir. Məs:

*Bir əl var, görünməz bir əl idi,
Urza verən yaradanın əlidi,
Xilaskarım Məhəmmədir, Əlidir
Hər ikiniz məhzəb nədir, nə din, ə* [8, s.41].

Üçüncü misrada kommunikativliklə bağlı olaraq, şəxs adlarından əvvəlki pozisiyada “peyğəmbər” və “imam” dini titul bildirən sözləri abstraktlaşmış və bu gedişdə qənaət hadisəsi də formalaşmışdır. Abstraksiya *“dilin intellektual fəaliyyətinin silahıdır. Qavrayış, hafizə, təfəkkür, təxəyyül kimi idrak prosesləri insanda dil materialları ilə əldə edilən informasiyalara istinad edir. Dilin bu funksiyaları nitqin fəaliyyətinin istiqamətini təyin edir”* [1, s.361]. Abstraksiya düşüncə və qavrayış muxtariyyətində istər-istəməz fikir və ifadə tərzində qənaətə də rəvac verərək forma strukturunda yığcamlaşmanın, qısalaşmanın meydana gəlməsinə səbəb olur.

Bəzən bir şeir mətnində yaradıcı şəxsiyyətin adı işlənir, soyadı isə buraxılmış olur ki, isim vasitəsi ilə poetik obrazın kim olduğunu, həm də şeirin ümumi məzmununa uyğun tərzdə lirik qəhrəmanı şüurda müəyyənləşdirilir. Məs.:

*Bir ömürdə yüz ömrü,
Cəfər bitirdi getdi...
O yüz ömür yaşamış
Bircə ömürdə ancaq* [9, s.32].

Kontekstdə bir antroponimdən istifadə edilməklə, Azərbaycan sovet dramaturgiyasının banisi Cəfər Cabbarlıya işarə edilmiş şişirtmə qısa ölçülərlə reallaşdırılmış, onun az ömürdə yüz ömür yaşam sürməsi poetik çərçivəyə sıxışdırılmış və bu aspektdə “Cabbarlı” soyadına xidmət edilmişdir və hissi emosional gərginliklər xeyli dərəcədə sadələşdirilmişdir.

Bəzən şeir mətnlərində işlənən yaradıcı şəxsiyyətlərin adlarının əvvəlində peşə, sənət bildirən sözə qənaət edilir və müvafiq üslubi manerada qənaəti reallaşdırmaq üçün maraqlı və orijinal deyim şəkilləri tapılır və beləliklə də, fikir və hisslərin emosional təsiri daha da qüvvətləndirilir. Məs.:

*Ana dilim, şəkərin var, qəndin var,
İcazə ver dilkim dəysin o dilə,
Söhbət açım Füzulidən, Vaqifdən,
Qurban olum şirin-şirin o dilə [8, s.46].*

Burda üçüncü misrada Füzuli və Vaqif şəxs adlarının əvəzində “peşə, sənət” bildirən “şair” sözüne iki dəfə qənaət edilmiş və bu, bədii ünsiyyəti daha da xəyali şəkildə intensiv təkrarlıqdan xilas etmiş, fikir ağırlığından azad olmuş, hiss və həyəcanların təbiliyini şərtləndirmişdir. Axı, ən adi şeir mətnləri söz sırasının, fikir və hisslərin sadəliyinə, yığcamlığına, lakonikliyinə əsaslanır.

Poetik mühitdə antroponimik vahidlər fəal psixoloji fonda ifrat ümumiləşdirmə aspektlərində məna hissi ağırlaşmadan azad olunması üçün mütləq daxili-məntiqi sərhəd həddlərini aşmalı, yəni metaforikləşməli, mənalaşmalı, təzadlaşmalı, bir sözlə deyünca işlənməli, quru normativliyini itirməlidir və belə olaylarda şübhəsiz ki, qənaət hadisəsi də özünü təzahür etdirəcəkdir. Məsələn:

*Gözəl dilim, şəkərlisən, şirinsən,
Leyli desəm, Məcnunlara şirinsən,
Tacidara, dağyarana şirinsən,
Şükür olsun yaradana, Adilə [8, s.48].*

Tarixi şəxsiyyət və əfsanəvi adlar kifayət qədər linqvistik cəhətdən işlənmiş vəziyyətdədir və belə olmasaydı, “*məna hissi ağırlaşmalar baş verərdi, daxili-məntiqi assosiativ əlaqələnmə pozulardı, hiss və düşüncələrin oxucu sferasından çıxırdı, məcazlaşmalar və qənaət hadisəsi normativliyini itirərdi*” [10, s.99].

Lirik “mən” özünü çox böyük yaradıcı şəxsiyyətlərə bənzədərək, onların adlarından ardıcıl şəkildə istifadə edərək, həm peşə və sənətlə bağlı sözlərə, həm də köməkçi elementlərə qənaət etmiş olur. Məsələn:

*Sabirəm, Üzeyirəm, Bülbüləm, kiməm...
Azəri nəğməsi, bilmirəm kiməm [11, s.79].*

Poetik mühitdə oxucunun düşüncə və duyğu lirikasında birinci misra belə inikas olunur: “*Mən həm şair Mirzə Ələkbər Sabirəm, həm bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovam, həm də nəğməkar Polad Bülbüloğluyam*”. Burada qənaət edilmiş şəkildə heyətləndirici bənzətmə yaratmaq şairin güclü intellektuallığından, düşüncə sferasının yeni diapozonundan xəbər verir. Görkəmli incəsənət xadimlərinin adlarının verilməsi, soyadlarının və peşələrinin adlarının buraxılması da qənaət hadisəsi yaradır. Məs:

*Yox idi Üzeyir, yox idi Qara,
Fikrətin adını yazdım yollara [11, s.79].*

Qənaəti aradan qaldırısaq, antroponimik göstəricidən əvvəl və sonra düşüncə sindromunda yaranmış şəkli belə sərgiləmək olur: “*bəstəkar Üzeyir Hacıbəyov, bəstəkar Qara Qarayev, bəstəkar Fikrət Əmirov*” şəklində hiss və düşüncədə əksini tapır. Şeir mətnlərində adı səsləndirmək, soyadı isə buraxmaq qənaət yaratmaqla birgə, həm də yeknəsəkliyin qarşısını kəsir, mətni ağırlaşdırmadan xilas edir. Məs:

*Şövkətdir oxuyan, Həbildir çalan,
Bu Tofiq, bu Arif, bu da Cahangir,
Yarpaqlar onları tanıdı sanki [11, s.79-80].*

Belə təsəvvür edək ki, mətndə Şövkət Ələkbərova oxuyan, Həbil Əliyevdir çalan və özü də burada “mahını” və “kamança” sözləri də buraxılmışdır.

Bu bəstəkar Tofiq Quliyevdir, bu müğənni Arif Babayevdir, bu da bəstəkar Cahangir Quliyevdir formaları işlənmişdir, onda nə qədər mənasız təkrarların baş alıb getdiyinin şahidi oluruq, lakin belə şəkillər insanın təsəvvüründə inikas olunur və gərgin daxili hisslərin axarı emosiyalarını təlatümə gətirir.

Qənaətli şəkillər mətnə poetik fikrin ifadəsini emosional-ekspressiv şəkllə salmaqla bərabər, onu daha da elastikləşdirir, çulğulaşmış emosional-ekspesiyanın birgə doğuşuna şərait yaradır, ritmik tənzimləməyə xidmət göstərir.

Poetik qavrayış və düşüncə kontekstində qənaət hadisəsinin müəyyənləşdirilməsi, yenidən xatırlanmasında olduqca vacib linqvistik amillərdəndir, çünki onsuz şeirin ahəngdarlığını, ritmikliyini, musiqi və melodiyasını yaratmaq qeyri-mümkündür. Dilimizin ifadə məntiqini, heyrət, zəriflik sindromlarını qənaətli şəkildə verəndə o, füsunkar təsir bağışlayır, güclü bədii-estetik dəyər kəsb edir.

Bədii mətn çərçivəsində xarici əsərlərdəki obraz adlarının idiomatikləşdirilməsi yolu ilə yaradılan qənaət misralarının daxili-ritmik təşkili üçündür və bu cəhətdən “Otello olmaq” idiomatik birləşməsi xüsusi maraq doğurur. Bu birləşmə Məmməd Arazın “Yarpaq töküümü” adlı şeirinin bir bəndində işlədilmişdir:

*Gör, kimi yıxırmış, ürəyə bir bax...
O görkəm, o gövdə sanki bir dağ idi.
Bəlkə də bircəgün Otello olmaq,
Onunçün əlli il yaşamaq idi* [11, s.31].

Burada “Otello olmaq” birləşməsinin alt qatında toplanan ifadəlilik formaları insanın təfəkkür aparatında “xalq artisti Ələsgər Ələkbərovun Şekspirin Otello obrazını səhnədə ifa etmək, rolunu oynamaq kimi canlanır və göründüyü kimi, bu orijinal söz birləşməsi nə qədər böyük bir mətləbin ifadəçisinə çevrilir, yığcamlığını, qısalaşmanı təmin etmiş olur. Əgər şair “Otello olmaq” birləşməsinin yenə də qeyd etdiyim ifadəlilik şəkillərindən istifadə etsəydi, onda şeir səviyyəsindən çıxardı və sözçülüyə geniş meydan açmış olardı. “*Harada ki, forma şeiri ağırlaşdırır, fikri fikri dünyənə salır, milli dilin gözəlliyinə xəlal gətirir, uzunluğu, əhvalatçılığı, sözçülüyə, uydurma obrazlılığa çevrilir, o yerdə üstünlüyünü itirməklə şeiriyətə zərbə vurur, bədii təfəkkürü kasıblaşdırır, poeziyanı isə qeyri bir poeziyaya, çox asan bir peşəyə çevirir*” [10, s.33].

Poeziyada kommunikativ baxımdan əksər məqamlarda əfsanəvi Fərhad adı ilə “dağyarın” ifadələri paralel işlənir və ikincilər birincinin əlamətini işarəliyin:

*Cürətin olarmı?
Qüvvətin olarmı?
Eşqimizin Fərhadı,
Külüngün hardadı?* [11, s.60]

Vizual olaraq, Fərhad antroponimi “dağçıpan, dağyarın” feili sifətləri paradigmatik formaları yaradır və şair qısalıq naminə üstünlüyü ilə həmin sözləri ilə işarələnmişdir və bunların konkret, real, qavramalı mənalara beyində inikas etdirilir.

Obrazlılıq ardınca getmək, poetik fikri qənaət hadisəsi fırlamaq, yeni dünyüm tərzini yaratmaq şeiri lazımsız sözçülükdən qurtarır və nəticədə yığcam ifadəlilik, emosional-ekspressiv vasitə olmaq qənaət hadisəsini poetik mühitdə doğma ünsürə, elementə çevirir. Məsələn:

*Dağlar qoynu çiçək-çiçək,
Mən gedirəm, getmir ürək,*

*Üç Məmmədin xəyalı tək,
Bu dağlarda yaşa, kəklik!* [11, s.17].

Bəndin say + xüsusi isim modeli “üç Məmməd” söz birləşməsində üç təxəllüsə işrə edilərək, qənaət olunmuşdur, keçmişdə qazanılmış ədəbi biliklərin gücü ilə beyində həmin təxəllüslər əksini tapır və onlar Məmməd Araz, Məmməd Aslan, Məmməd İsmayıl antroponimik modellərindən ibarətdir. Göründüyü kimi, qənaətli şəklin fikir və bənd strukturunda düzgün yerləşdirilməsi poetik düşüncənin təbii təkamülünə, hissin dərkətmə işinə stimül verir, şairin yeni söz söyləmə qabiliyyətini nümayiş etdirir. Şair ona görə yığcam və lakonik şəkildə “üç Məmməd” ifadəsini işlədir ki, hər üç ədəbi şəxsiyyət haqqında oxucuda təəssürat formalaşdırarsın. Başqa sözlə desək, müəyyən bədii effekti şeir texnikasında digər poetik mündəricə ilə çalışdırarsın bilər ki, bu da şeirin “qızı qanun”larından hesab edilməlidir.

Şeirin antroponimik layında təkrar fiqurlar kimi işlədilən yaradıcı ədəbi şəxsiyyətin təxəllüsü intensiv xarakterdə olsa da, hər yerdə onun adına qənaət edilir və bu, yığcamlıq baxımından daha effektiv təsir bağışlayır. Məsələn:

*Yox - yox, xəzan görməz onun söz bağı,
Ölümə əl çalıb gülmək gərəkdir,
Vurğun şeirliyi, Vurğun torpağı,
Bəlkə də yüz Vurğun yetirəcəkdir* [11, s.77].

Bu parçada “şair Səməd” adına qənaət edilmiş və oxucu təxəyyülündə onların hər biri avtomatik olaraq öz yerlərini alırlar. Şair ona görə belə qənaətli şəkllə üstünlük verir ki, bədii informasiya sadə və aydın, duyumlu və davamlı istiqamətlərdə olsun, antroponimik təkrarlar fəal güc və siqlət qazansın.

Nəticə. Poeziyanın antroponimik layında hadisə və təfərrüatların söz sənətkarının fikir və hisslərinin dəyişmə və əvəzlənməsi nəticəsində həm təxəllüs verilir, adı buraxılır, həm də əksinə adın verilməsi təxəllüsün, o cümlədən peşə bildirən sözünün ixtisarı ilə qənaət hadisəsi reallaşdırılır və obrazlı təfəkkürün, poetik qavram və duyumun ayrı-ayrı şeir mətnlərində rast gəldiyimiz qənaətli şəkilləri oxucuda dərin təəssürat yaradır, fəlsəfi-assosiativ həssaslıqlar formalaşdırır.

Ədəbiyyat:

1. Bayramov Ə.S., Əlizadə Ə.Ə. Psixologiya. Bakı, “Çinar çap evi”, 2011, 620 s.
2. Qurbanov A.M. Azərbaycan dilinin onomologiyası. Bakı, “Maarif”, 1988, 596 s.
3. Azəroğlu Balaş. Sənəm Savalan dağıdır. Bakı, “Yazıçı”, 1988, 267 s.
4. Azəroğlu Balaş. Seçilmiş əsərləri. III cild, Bakı, “Yazıçı”, 1988, 301 s.
5. Bayramov Ə.S. Psixoloji düşüncələr. Bakı, “Səda” nəşriyyatı, 1994, 190 s.
6. Mirzə Ələkbər Sabir. Hophopnamə. Bakı, “Yazıçı”, 1970, 2011 s.
7. Əzizov Q. Psixologiya. Bakı, ADPU, 2024, 420 s.
8. Əsədov İsa. Şair və zaman. Bakı, “Nurlan”, 2007, 370 s.
9. Bəxtiyar Vahabzadə. Axı dünya fırlanır. Bakı, “Yazıçı”, 1987, 208 s.
10. Abdullayev L. Dildə bədii qavrayış Bakı, “Yazıçı”, 1987, 162 s.
11. Məmməd Araz. Seçilmiş əsərləri. Bakı, “Lider”, 2004, 224 s.

Konul Hasanova

Summary

THE MANIFESTATION OF LINGUISTIC ECONOMY IN THE ANTHROPONYMIC SYSTEM OF POETRY

In poetry, onomastic units are used for specific stylistic purposes, and one of the largest layers of the onomastic system is considered to be anthroponyms. Ancient and modern Azerbaijani possess a rich anthroponymic lexicon, and in poetic texts, with the allowance of the phenomenon of economy, numerous expressive stylistic facts are revealed. Sometimes, personal names, surnames, patronymics, nicknames, pseudonyms, and titles are widely used in poetic texts, and certain reductions occur within their structure, giving rise to the phenomenon of linguistic economy, which is associated with psychological processes and takes place within the cognitive activity of the creative individual, that is, within the functioning of the mental apparatus. The use of the names of classical and modern Azerbaijani figures in poetry is, to a certain extent, connected with psycholinguistic processes that condition the phenomenon of economy. Poets make use of such names in moments of figurative comparison, recollection, remembrance, expression of respect, and admiration. Anthroponymic units are most frequently employed in poetry in the process of depicting life events, where a certain degree of linguistic economy is also observed.

Кёнюль Гасанова

Резюме

ПРОЯВЛЕНИЕ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ ЭКОНОМИИ В АНТРОПОНИМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ ПОЭЗИИ

В поэзии ономастические единицы используются с определёнными стилистическими целями, и одним из крупнейших пластов ономастической системы считаются антропонимы. Древний и современный азербайджанский язык обладает богатой антропонимической лексикой, и в поэтических текстах, с допущением явления экономии, проявляется множество выразительных стилистических фактов. Иногда в поэтических текстах широко используются личные имена, фамилии, отчества, прозвища, псевдонимы и титулы, при этом в их составе допускаются определённые сокращения, вследствие чего возникает явление лингвистической экономии, которое связано с психическими процессами и происходит внутри мозгового аппарата творческой личности, то есть в рамках познавательной деятельности. Использование имён классических и современных азербайджанских деятелей в поэзии в определённой степени связано с психолингвистическими процессами, обуславливающими явление экономии. К ним поэты прибегают в моменты образных сравнений, напоминания, воспоминания, выражения уважения и симпатии. Антропонимические единицы в поэзии чаще всего используются в процессе изображения жизненных событий, при этом в определённой мере также допускается лингвистическая экономия.

Rəyçi: prof. A.Məmmədov